

4. Ritson M. 5 Reasons Gillette Is The Best A Brand Can Get. Branding Strategy Insider. 2009. URL: <http://www.brandingstrategyinsider.com/2009/06/5-reasons-gillette-is-the-best-a-brand-can-get.html#.WDQsC30jW9c>.
5. Munroe S. Penetration Pricing Examples. Small Business. URL: <http://smallbusiness.chron.com/penetration-pricing-examples-18365.html>.
6. Kerin R.A., Hartley S.W. Marketing. The Core. New York: McGraw-Hill Education, 2016. 531 c.

УДК 339.92

Жиленко К.М.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та туристичного бізнесу
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара

ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ ТНК В ПРОЦЕС СИСТЕМОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

У статті досліджено сучасні процеси інтеграційних перетворень зовнішнього середовища функціонування ТНК. Проаналізовано основні аспекти процесу системної трансформації, що обумовлює вибір стратегії діяльності ТНК. Виявлено, що ТНК у процесі моделювання стратегій здатні трансформувати зовнішнє середовище відповідно до своїх інтересів.

Ключові слова: інтеграція, трансформація економіки, міжнародна конкурентоспроможність, інвестиційний потенціал, логістична інфраструктура.

Жиленко Е.Н. ПРЕДПОСЫЛКИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИНТЕГРАЦИИ ТНК В ПРОЦЕСС СИСТЕМОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ

В статье исследованы современные процессы интеграционных преобразований внешней среды функционирования ТНК. Проанализированы основные аспекты процесса системной трансформации, которая обуславливает выбор стратегии деятельности ТНК. Обнаружено, что ТНК в процессе моделирования стратегий способны трансформировать внешнюю среду в соответствии со своими интересами.

Ключевые слова: интеграция, трансформация экономики, международная конкурентоспособность, инвестиционный потенциал, логистическая инфраструктура.

Zhylenko K.M. PRE-CONDITIONS AND PROSPECTS OF TNC'S INTEGRATION INTO PROCESS OF ECONOMY SYSTEM TRANSFORMATION

Modern processes of integration transformations of external environment of TNC's functioning have been investigated in the article. The basic aspects of process of system transformation which stipulates the choice of strategy of TNC's activity are analyzed. It is discovered that TNCs, in the process of strategies design, capable to transform an external environment in accordance to their interesting.

Key words: integration, transformation of economy, international competitiveness, investment potential, logistic infrastructure.

Постановка проблеми. Проблеми розвитку транснаціональних корпорацій в умовах системної трансформації економіки та її глобалізації набувають актуальності. Сукупність ТНК стала самостійною підсистемою світової економіки. Транснаціональні корпорації мають вирішальне значення в процесі функціонування та розвитку інших суб'єктів і підсистем світової економіки (національних економік, міжнародних організацій, федерацій держав, інтеграційних об'єднань).

Провідна роль ТНК як суб'єктів міжнародних економічних відносин визнається зарубіжною та вітчизняною наукою. Динамічний розвиток транснаціональних корпорацій у світовій економіці обумовлений перевагами їх інтегрованої структури, позитивними ефектами від централізації та концентрації фінансово-кредитних ресурсів, що обумовлюють домінуючі позиції на світовому ринку, а також доступ до унікальних конкурентних переваг в рамках світової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням економічної ефективності транснаціональних корпорацій присвячені роботи К. Бартлетта, С. Джошала, Дж. Біркіншова, Ф. Аджамі, К. Андрюса, Ф. Котлера, Р. Лакруа, та інших вчених [1; 2; 3; 4; 6; 10; 11]. Формування ТНК відбувається в контексті процесу глобалізації світової економіки і фактично є

одним з його продуктів. Водночас сукупність транснаціональних корпорацій в нових умовах виступає самостійною підсистемою і головним каталізатором процесів глобалізації та трансформації світової та національних економік, а ці процеси потребують поглибленого наукового дослідження.

Мета статті полягає в аналізі передумов та виділенні перспектив процесу інтеграції ТНК в процес системної трансформації економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Існує декілька передумов для інтеграції корпорацій в процес системної трансформації економіки через транснаціоналізацію національних корпорацій. Розглянемо найважливіші з них на прикладі українських корпорацій.

Однією з передумов для створення українських ТНК здатні стати різноманітні науково-виробничі об'єднання та НПК. Причиною є те, що такі об'єднання можуть самостійно здійснювати повний передвиробничо-виробничий, збутово-сервісно-функціональний цикли. Головною перевагою об'єднань виступає ліквідація міжвідомчих бар'єрів у процесі переміщення інформації, які притаманні компаніям, що керуються за галузевим принципом. Відсутність обмежень у переміщенні інформації сприяє інтеграції виробництва, інтенсифікації міжгалузевих, міжфірмових взаємозв'язків, формуванню міжфірмових

багатогалузевих ланцюжків, оптимізації застосування та своєчасного оновлення технологій. У сучасних умовах великого значення набувають створення цілісних банків комерційних даних (наприклад, CRM), вільний доступ до необхідної інформації [5].

Транснаціональні корпорації можуть стати ключовою ланкою в процесі трансгалузевого перетікання ресурсів, оптимізації трансгалузових комплексів з виробництва кінцевої продукції.

На початку 90-х рр. ХХ ст. більшість вітчизняних науково-виробничих об'єднань перестала існувати, що практично звело нанівець керованість і конкурентоспроможність російської економіки в глобальному масштабі. Однак з другої половини 90-х рр. ХХ ст. став спостерігатися істотний шифт в напрямі до міжфірмової інтеграції. Проте зберігалася колишня тенденція, коли близько 80% обсягу продажів продукції ТОП-200 українських компаній припадало на продукцію первинного сектору економіки, а частка машинобудування складала лише близько 8,4%. До 1998 р. сформувався таке становище, в рамках якого до 90% російських корпорацій, що випереджають, відносилися до первинного сектору економіки, найбільш капіталізовані компанії при цьому працювали в нафтогазовій галузі [7].

До кінця 90-х рр. в Україні стала виділятися тенденція до поступового зниження монополізації економіки. Так, на частку 10% компаній-лідерів російського рейтингу доводилися 70,5% сумарного обсягу сукупних продажів, а на частку десяти останніх відсотків з рейтингу – 1,1%. Тоді як для США цей показник був в 4,5 рази нижче, що говорить про меншу монополізацію американської промисловості [7].

Вітчизняні компанії змушені агресивно конкурувати з провідними іноземними корпораціями як на світовому, так і на внутрішньому ринках, при цьому закордонні корпорації знаходяться в процесі надзвичайно складної та динамічної конкуренції, а також співпраці між собою. Протягом останніх десятиліть спостерігаються жорстке загострення та зростання динаміки міжнародної конкуренції, яка вже набула глобального характеру, перемістившись з національного на міжнародний рівень. В результаті глобалізації, згідно з численними прогнозами, в майбутні 5 років вітчизняним корпораціям, що є лідерами національної економіки, для успішної інтеграції в процес глобальної конкуренції необхідно підвищити конкурентоспроможність, щоб успішно трансформуватися в транснаціональні корпорації. Інакше вони будуть вороже поглинені більш успішними іноземними ТНК-конкурентами, які їх або повністю ліквідує, або інтегрують у свої виробничі та функціональні ланцюжки. Найвиразніше ця ситуація виявляється в таких галузях, як фармацевтична, пивоварна, тютюнова, менш яскраво в галузях електроніки та автомобілебудування.

Для українських корпорацій-лідерів характерно, що досить позитивні показники їх функціонування базувалися на реалізації локальних конкурентних переваг і сприятливої ринкової кон'юнктури, а зовсім не завдяки їх внутрішній ефективності. Саме сприятлива ситуація на міжнародних сировинних ринках і різке зростання ємності ринку споживчих товарів та послуг забезпечили зростання показників діяльності українських корпорацій за період з 2008 по 2015 рр. У такій ситуації вітчизняні корпорації не відчували необхідності в оптимізації своїх витрат [8].

Відмінною особливістю українських корпорацій вторинного сектору економіки, зокрема обробної

промисловості, є практично повна відсутність відмінностей у рівні їх національної та міжнародної конкурентоспроможності. На відміну від міжнародних, в українських сировинних корпораціях рівень міжнародної конкурентоспроможності значною мірою перевищує рівень міжнародної конкурентоспроможності компаній переробного сектору.

Найбільш виразно внутрішні проблеми українських корпорацій-лідерів виявилися на фоні глобальної фінансової кризи 2008 р, які загострили необхідність забезпечення рівня їхньої конкурентоспроможності саме за рахунок зростання продуктивності праці, застосування ефективних глобальних стратегій експансії та оптимальних бізнес-моделей діяльності.

Конкурентні позиції українських корпорацій, що є національними лідерами у світовій господарській системі, посідають низькі місця в загальних рейтингах. Така ситуація обумовлена ланцюгом об'єктивних факторів, таких як недосконала система менеджменту, застосування морально та фізично застарілої матеріально-технічної бази (технологій). Низький рівень організації та функціонування системи менеджменту, незважаючи активне залучення іноземних консультантів і впровадження інформаційних систем, виступає як провідна проблема.

Інвестиційний потенціал лідерів первинного сектору української економіки був переважно спрямований на розширення ресурсної бази та власних потужностей, розвиток логістичної інфраструктури з метою подолання обмежень для подальшого розвитку діяльності. Динаміка інвестиційних потоків в проєкти «старт-ап» в цей період практично не спостерігалася. За показниками інвестування в основний капітал машинобудівельні корпорації України практично вдвічі відстають від аналогічних корпорацій розвинених країн.

Особливе значення з позицій конкурентоспроможності компаній в глобальній господарській системі набувають фінансовий ринок і розвиток національних фінансових систем країни. Для українських та зарубіжних корпорацій практично відсутня можливість доступу до світового ринку фінансових ресурсів (серед українських корпорацій-лідерів лише 30 компаній, переважно орієнтованих на експорт сировини, отримали можливість доступу до світових фінансових ресурсів). Однак криза 2008 р. суттєво ускладнила ситуацію із залученням іноземного фінансування, що помітно позначилося на інвестиційних програмах корпорацій-лідерів українського ринку.

На думку багатьох зарубіжних дослідників, українські корпорації можуть домогтися високих конкурентних позицій на світовому ринку не тільки за рахунок доступу до запасів унікальних ресурсів (дешевої робочої сили), але й за рахунок відносно низької вартості продуктів інтелектуальної власності, інноваційних продуктів. Українські корпорації мають реальний потенціал підвищити рівень своєї конкурентоспроможності за рахунок впровадження інновацій, розвитку виробництва високотехнологічної продукції, активного використання інформаційних технологій.

Посилення глобальної конкурентоспроможності українських ТНК можливе лише за вжиття повного комплексу заходів, спрямованих на інвестування в НДДКР, інтеграцію з іноземними партнерами з метою отримання доступу до новітніх технологій, впровадження сучасних інструментів менеджменту, реалізації потенціалу системи аутсорсингу непрофільних видів діяльності.

Таблиця 1

Перелік інституційних проблем

№	Найменування невирішеного інституціонального питання
1	Низькоякісна, нерозвинена інфраструктура (транспорту, зв'язку, ІТ)
2	Надвисокий рівень монополізації національної економіки
3	Корупційність та забюрократизованість
4	Високі адміністративні бар'єри
5	Непрозорість інституту власності
6	Недосконалість фіскального законодавства
7	Нестабільність функціонування національної фінансової системи
8	Складність організації інституту митної системи
9	Недосконалість судової системи
10	Низький рівень якості системи корпоративного менеджменту
11	Незахищеність інституту підприємництва
12	Неефективність функціонування системи державного управління

Джерело: розроблено автором на основі [5; 6; 7; 11]

В рамках державної підтримки процесу транснаціоналізації вітчизняних корпорацій і підвищення рівня їх конкурентоспроможності в глобальному масштабі мають бути задіяні механізми фіскальної політики, міжнародні торговельні преференції в контексті пріоритетних напрямів та технологій (наноматеріали, авіакосмічні технології, біотехнології тощо).

Інтеграційні процеси кооперування найбільших державних корпорацій з корпораціями-лідерами приватного сектору обумовлюють динаміку формування великих національних транснаціональних корпорацій в системоутворюючих секторах економіки. Платформою ефективності процесу транснаціоналізації виступають консолідація активів компаній різних галузей, акумуляція обігу фінансових ресурсів державного та приватного секторів, інтеграційні процеси, функціональне кооперування.

Каталізатором процесу транснаціоналізації національної економіки може виступати процес формування державних корпорацій в пріоритетних галузях економіки (КБ Південний, УКРТЕХНОЛОГІЯ) [5; 9]. Ефективне функціонування цих суб'єктів господарювання може обумовити активізацію процесу інтернаціональної кооперації у сфері перспективних технологій і наукоємних галузях промисловості. Рівень конкурентоспроможності інтернаціональних корпорацій разом з рівнем цього показника сировинних корпорацій здатен істотно вирости в разі узгодження стратегій їх розвитку та продуктової орієнтації відповідно до пріоритетних напрямів наукової та технічної політики України.

Серед факторів, що впливають на конкурентні позиції вітчизняних корпорацій, слід виділити такі: показник конкурентоспроможності національної господарської системи загалом; державна макроекономічна політика (фіскальна, монетарна, демографічна, зовнішня тощо); рівень освіти і розвитку науки; темпи розвитку виробничих комплексів; рівень впровадження інновацій. Негативний вплив на процеси транснаціоналізації та темпи зростання рівня конкурентоспроможності національних корпорацій України формує низку інституційних проблем, представлених в табл. 1.

Закономірно, що зазначені проблемні аспекти інституційного середовища обумовлюють уповільнення процесу міжнародної інтеграції національних корпорацій, обмежують впровадження інновацій, підвищують рівень та динаміку трансакційних витрат національних корпорацій.

Актуальними завданнями є і транснаціоналізація наявних національних корпорацій-лідерів, і

створення нових ТНК. В цьому контексті логічним аспектом виступає створення передумов формування українських транснаціональних корпорацій в галузях вторинного сектору економіки, а особливо в переробній промисловості. Успішність процесу транснаціоналізації корпорацій галузей вторинного сектору економіки обумовлена оптимізацією програм стратегії їх розвитку, концентрацією та спеціалізацією бізнес-напрямів, які формують високий рівень конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Висновки. Ресурс інституту державного менеджменту дає змогу активізувати процеси реалізації стратегії глобального злиття і поглинання українськими корпораціями-лідерами; отримати доступ до найбільш привабливих активів, впроваджувати інновації за допомогою механізму пільгового кредитування та дотацій. В цьому контексті важливим аспектом виступає процес оптимізації комунікації органів державної влади та національних компаній-лідерів, а саме майбутніх вітчизняних ТНК.

З метою досягнення і збереження лідируючих конкурентних позицій українськими ТНК в умовах геоекономізації глобальної господарської системи необхідно акумулювати потужний інвестиційний ресурс в реалізацію перспективних проектів, технологій, інтеграцію на світові ринки.

Оптимізація процесу функціонування вітчизняних ТНК обумовлює вжиття комплексу заходів щодо поліпшення координації та взаємодії між ТНК, держструктурами, об'єднаннями локальних підприємств, науково-дослідними інститутами. Формування достатньої кількості висококваліфікованих кадрів (топ-менеджерів) здатне забезпечити позитивну динаміку рівня конкурентоспроможності українських підприємств. Саме реалізація трудового потенціалу дасть змогу розробляти та успішно реалізувати ефективні конкурентні стратегії, динамічно розвивати корпорації, оновлювати структуру і контролювати ключові бізнес-процеси, забезпечувати інноваційний вектор розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Електронний посібник з дисципліни «Міжнародна економіка». Луцьк, 2011. URL: <http://lib.lntu.info/book/fb/etme/2011/11-68/page8.html>.
2. Vernon R. Economic Sovereignty in Bay. Foreign Affairs. 1968. Oct. P. 114.
3. Fayerweather J. International Business Management: A Conceptual Approach. New-York, 1969. P. 13.
4. Robinson R.D. International Management. New-York, 1966. P. 153–154.

5. Рейтинг українських компаній. Гвардія. 2009. № 4. С. 28–33.
6. Міжнародний бізнес як основа міжнародного менеджменту (лекції): посібник. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/329/2.pdf>.
7. Офіційний сайт ЮНКТАД. URL: <http://www.unctad.org>.
8. World Development Report 2015: A Better Investment Climate for Everyone / A Publication of The World Bank and Oxford University Press. 271 p.
9. UNCTAD World Investment Report 2010: The Shift Towards Services, 2011. Annex table A. 1.2; World Investment Report 2015 /UNCTAD, UN. New-York; Geneva, 2016.
10. Oman Ch. The Policy Challenges of Globalization and Regionalization. OECD Development Centre, Policy Brief. 1996. № 11. P. 5.
11. Nayef R.F., Al-Rodhan Definitions of Globalization: A Comprehensive Overview and a Proposed Program on the Geopolitical Implications of Globalization and Transnational Security. Geneva Centre for Security Policy Ambassador Gérard Stoudmann Director Geneva Centre for Security Policy. June 19, 2006.

УДК 339.92:620.3

Остапенко Т.Г.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності підприємств
Національного авіаційного університету*

ХАРАКТЕРИСТИКИ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НАНОТЕХНОЛОГІЙ

У статті досліджуються умови походження нанотехнологій та наноекономіки. Представлено екскурс народження нанонауки та основних її авторів. Визначається набір нанонаук: від нанофізики до нанобіології. Нанонаука стала основою формування наноекономіки, яка складається з бебі-економіки, економіки людини та економіки нанотехнологій. Стаття досліджує умови існування глобальної економіки нанотехнологій та її теоретичне підґрунтя.

Ключові слова: нанотехнології, нанонаука, наносистеми, бебі-економіка, економіка людини, економіка нанотехнологій.

Остапенко Т.Г. ХАРАКТЕРИСТИКИ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НАНОТЕХНОЛОГІЙ

В статье исследуются условия происхождения нанотехнологий и наноекономики. Представлено экскурс рождения нанонауки и основных ее авторов. Определяется набор нанонаук: от нанофизики до нанобиологии. Нанонаука стала основой формирования наноекономики, которая состоит из беби-экономики, экономики человека и экономики нанотехнологий. Статья исследует условия существования глобальной экономики нанотехнологий и ее теоретической основы.

Ключевые слова: нанотехнологии, нанонаука, наносистемы, беби-экономика, экономика человека, экономика нанотехнологий.

Ostapenko T.G. CHARACTERISTICS OF THE GLOBAL ECONOMY OF NANO-TECHNOLOGIES

This article explores the conditions for the origin of nano-technologies and nano-economics. A review of the birth of nano-science and its main authors is presented. A set of nano-sciences is defined: from nano-physics to nano-biology. Nano-science has become the basis for the formation of the nano-economy, which consists of baby-economics, human economics and nano-technology economics. The article examines the conditions for the existence of global economy of nano-technologies and its theoretical basis.

Keywords: nano-technologies, nano-science, nano-systems, baby-economy, human economy, nano-technology economy.

Постановка проблеми. У швидкоплинному світі високих технологій відбувається формування глобальної економіки. Високі технології змінюються досить стрімко, і сьогодні вони представлені нанотехнологічними рішеннями. Нанотехнології поступово поширюються у всьому світі і паралельно формують відповідну наноекономіку. У сучасних умовах відбувається саме формування глобальної економіки нанотехнологій, яка має свої характеристики. Розуміння ознак такої економіки дасть змогу вчасно відреагувати на зміни у світі та сприйняти трансформації для розвитку національних економічних систем та їх інноваційних комплексів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Першим, хто ввів поняття «нанотехнології», був Ерик Дрекслер [5]. Після нього питанням розвитку нанотехнологій приділяли увагу різні вчені, такі як американський фізик Річард Фейнман [2], американський фізик Норіо Танігучі [2], автори нової теорії нанотехнологій, які відкрили новий клас з'єднань (фулерени) й одержали Нобелівську премію 1996 року – Роберт Керл, Харольд Крото, Річард Смоллі [2]. В Україні піонером цього напрямку є академік Національної академії наук України Нау-

мовець Антон Григорович, який став засновником збірки наукових праць «Наносистеми, наноматеріали, нанотехнології», що видається з 2003 року. Популяризаторами нанотехнологій стали такі вчені, як В. Киреев [2], що виклав історію створення та розвитку нанонауки, Ю. Свидиненко [5], що охарактеризував нові проекти в галузі нанонауки, В. Балабанов, І. Балабанов [1], які ознайомлюють з нанонаукою та приділяють велику увагу популяризації досягнень нанотехнологій. Крім того, поряд із нанотехнологіями розвивається та обґрунтовується такий напрям економічної науки, як наноекономіка, початківцем досліджень якої був Кеннет Ерроу [7], а продовжувачем став Г. Клейнер [3].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема існування нанотехнологій сьогодні активно вирішується, проте наноекономіка є тим явищем, що активно досліджується, відбувається тлумачення її основних понять і категорій. Зауважимо, що наноекономіка та нанотехнології пов'язані, і цьому зв'язку приділяється увага у нашому дослідженні. Так, наноекономіка складається з бебі-економіки, економіки людини та економіки нанотехнологій.